

Cargill speelt met veiligheid

Erik Pennekamp

Vergeelde veiligheidsaffiches en de sticker met de tekst 'deze man zorgt voor uw veiligheid' op ooghoogte op een spiegel geplakt een oubollig beeld van de manier waarop Cargill in het Amsterdamse havengebied met veiligheid bezig is. Ten onrechte. Sinds een paar jaar is gekozen voor de spelvorm. Het hele personeel strijdt mee.

Met koolzuur krijg je een houtbrand niet uit.

Foto: Kaz de Jong

'Vroeger behandelden we het Veiligheidshandboek, we deden daar een videotje bij, een lezing van een Arbeidsinspecteur of iemand van het Veiligheidsinstituut en klaar waren we weer voor een jaar.' Rob Rappa, produktie supervisor van de sojaolie-raffinaderij, kijkt met enige verbazing terug naar het recente verleden. 'Niet zo gek dat de mensen zonder interesse, of zelfs met tegenzin, zo'n dag passief ondergingen. En er nauwelijks iets van opstaken.' Toch verplicht het algemene veiligheidsbeleid van Cargill tot het trainen van het personeel om noodsituaties het hoofd te kunnen bieden. Probleem was alleen dat een aansprekende vorm moest worden bedacht. De video is gebleven, maar dan om direct de leuke en soms spectaculaire spellen vast te leggen die rond het thema Veiligheid worden ge-

speeld. Een Veiligheidsdag is geen sportdag, maar het competitie-element zorgt wel voor de nodige spanning. Van tegenzin is zeker na afloop van de vijfde Veiligheidsdag van dit jaar bijna niets te merken. Eén werknemer moppert een beetje dat hij om drie uur niet naar huis kan. 'Hij had zijn dag leuker kunnen besteden', vindt hij. Zelfs een chef die door zijn toedoen drijfnaat is geworden, heeft daar niets aan kunnen veranderen. De andere achttien deelnemers zijn zonder uitzondering positief tot laaiend enthousiast. 'Om lang over na te praten', is de reactie die het dichtst komt bij het doel van de dag: Veiligheid tot een levend onderwerp maken.

Zes spellen

Bert de Raaf en Johan Hoogerheide van het bureau De Raaf en Van der

Meulen uit Heiloo tekenen voor opzet en uitvoering van de Veiligheidsdagen. Samen ontwikkelden zij aan de hand van hun eigen risico-inventarisatie op basis van het noodplan van Cargill zes spellen en wat in het survival-jargon een 'basiskamp-opdracht' is genoemd. De spellen haken in op wat zij, niet gehinderd door bedrijfsblindheid, als veiligheidsknelpunten zien. Vijftien teams van zes tot acht man/vrouw hebben verdeeld over vijf dagen om de punten gestreden. Uitgangspunt bij elke opdracht was: wat moet je doen in verschillende situaties, hoe goed ken je de fabriek en hoe goed werk je samen.

Hoogerheide had nog een spel in zijn hoofd, maar dat is niet doorgegaan. 'Ik had de mensen graag willen laten ervaren dat in panieksituaties de normale regels plotseling niet meer gelden. Een groep is bijvoorbeeld best in staat om uit een vier meter hoge container te klimmen. Met een beetje overleg en een paar hulpmiddelen gaat dat prima. Maar als ze willen beginnen en je zet de brandspuit erop, dan is het plotseling ieder voor zich, ondanks alle plannen en afspraken. Maar helaas, het kon niet doorgaan', zegt hij met enige spijt in zijn stem.

De opdrachten die zijn overgebleven zijn er niet minder leuk om. Alle zintuigen moeten daarbij worden gebruikt. Zo is er de Geluidenroute, waarbij het af te leggen traject eerst aan de hand van geluiden op een cassettebandje moet worden gevonden en daarna gelopen; de afsluiting van deze opdracht ligt op een donkere zolder: 48 veiligheidsartikelen mogen dertig seconden lang worden bekeken en onthouden. Elk voorwerp levert twee punten op. Voor de Fotoroute zijn smalle stroken van foto's van blusapparaten gebruikt. De eindopdracht is hier een stuk spectaculairder: zorg dat je boven op een twintig meter hoge silo

een brandslang met maximale waterdruk hebt. Het team dat geen leden van de bedrijfsbrandweer telde, ging grote slangen omhoog slepen, hoewel ook zij de juiste procedure in ieder geval een keer gelezen hadden moeten hebben: Een brandkraan waar IJ-water onder een druk van tien bar opstaat moet via een slang aan de waswater-installatie worden gekoppeld en de warmtewisselaar moet worden ontkoppeld van het waswater-net. Eén slang en een mondstuk worden dan bovenop de silo aan de juiste kraan gekoppeld; kranen open, alle leden van de groep erbij en spuiten maar. Een Polaroidfoto dient naast het verslag van het jurylid als onomstotelijk bewijs van de geleverde prestatie. De vraag of deze procedure op zich niet onveilig is omdat hij zo ingewikkeld is, komt alleen bij buitenstaanders op.

Slachtoffers

De slotopdracht van de Geurenroute, waarbij potjes met onwelriekende stofjes uit het productieproces de deelnemers over het hele terrein voeren, levert ook de nodige discussiestof. In een afgesloten hok waarin opslagvaten met chemicaliën liggen, bevinden zich twee 'slachtoffers' van de stichting LOTUS. Het technische deel van de aanpak verloopt geolied: portier en chef van de wacht bellen en laten een ambulance komen, één man blijft op de ambulance wachten, twee man gaan perslucht halen, rioolpompen worden uitgeschakeld in verband met weglekkende chemicaliën, de omgeving wordt afgezet. Maar als er echt iets gebeurd zou zijn, dan waren er echte slachtoffers gevallen: niemand kwam op het idee om meteen in ieder geval de deur even open te zetten, niemand probeerde de bewusteloze bij kennis te krijgen, en het controleren van de hartslag door de halsslagader te zoeken verliep dermate rigoureuus dat het slachtoffer even uit haar rol viel en de hand driftig wegduwde. Daar kwam nog bij dat de opmerking van een (niet-meespelende) omstander dat er ongetwijfeld alcohol in het spel was haar al behoorlijk had geïrriteerd. Maar Amsterdammers blijven Amsterdammers.

Vorig jaar al zijn een man of twintig op EHBO-cursus gestuurd, omdat het gebrek aan deze hulpverleners bij eerdere noodplan-oefeningen duidelijk was geworden. De brandweer vond het gebrek aan communicatie-apparatuur eveneens een ernstig minpunt. Assistent plant superintendent Henk Beukers vindt het ondanks het verloop van dit spel geen reden om het initiatief te nemen nog

meer EHBO-ers op te leiden. 'Maar Cargill legt niemand die een opleiding op het gebied van veiligheid wil volgen iets in de weg. Dat is bedrijfsbeleid, al kijk ik natuurlijk wel een beetje met een scheef oog naar de kosten. In iedere shift (Cargill kent een vijf-ploegendienst, red.) is de helft EHBO-er. Dat is volgens mij voldoende.'

Oriëntatie

Op het eerste gezicht is het Videospoor een onbenullig spelletje. Video-opnames van de grond hebben echter wel degelijk een serieus veiligheidsaspect: bij hevige rookontwikkeling is de grond dikwijls de enige mogelijkheid tot oriëntatie. De route die uiteindelijk op de kaart getekend is, moet daarna ook worden gelopen. Via een loopbrug bij een kooiladder aangekomen, spoort spel-leider Bert de Raaf de deelnemers tot grotere haast aan, daarbij de kantoomensen uit het team verleidend om met meer dan één man tegelijk af te dalen. Op de handen trappen van degene onder je, of een angstwekkend domino-effect bij een onverhoedse valpartij kan het resultaat zijn. 'Dat levert toch geen strafpunten op?' is de eerste reactie van de schuldigen. Maar vergeten doen ze het nooit meer.

De brandblusoefening aan het eind van het spel zorgt naast de onverwachte aandacht van een boot van de Havendienst voor sommigen voor verrassingen. Een houtbrand krijg je met poeder of koolzuur schijnbaar heel snel uit; maar als je je omdraait blijkt het nutteloze van die actie. Ook hier wordt weer de portier gewaarschuwd (met het toevoegsel 'code groen' om vals alarm te voorkomen) en wordt de rest van de procedure soepel doorlopen. Uiteindelijk krijgt ook de traagste groep de slangen uitgerold, gekoppeld en aangesloten op de brandkraan. Blussen is daarna zo gebeurd.

Risico-inventarisatie

De basiskamp-opdracht is een belangrijke, zowel voor het puntenaantal als voor het bereiken van het doel van dit soort dagen. 'Zoek minstens één gevaarlijke situatie, bedenken een plan van aanpak en presenteer dat. Noem ook minstens één onderwerp waarop Cargill uitblinkt op veiligheidsgebied.' De meeste teams kunnen bij dit laatste de verleiding om 'het organiseren van Veiligheidsdagen' te noemen (terecht) niet weerstaan. Bij het eerste deel van de opdracht moet ook een foto worden gemaakt.

De stelling dat je risico-inventarisatie niet aan experts maar aan men-

sen die dagelijks ter plekke werken moet overlaten, wordt ook hier weer bewezen. De operators hebben geen moeite om min of meer gevaarlijke situaties op te noemen: de staat van het wegdek op sommige plaatsen, de ongelukkige plaatsing van een trap naast een brandkraan, losliggende roosters op soms duizelingwekkende hoogte, een kooiladder die alleen met een flinke stap kan worden bereikt; iedereen weet wel wat voor deze vorm van risico-inventarisatie. Eén team gaat echter in zijn enthousiasme te ver. Het losliggende rooster dat zij hebben gefotografeerd ligt in een zone van het bedrijf waar fotograferen officieel verboden is. Niet vanwege bedrijfsgeheimen, maar vanwege het theoretische explosiegevaar door de nabijheid van hexaan.

Het enthousiasme van de chef die toch al nat was en daarom zonder nadenken gekleed te water ging om een weggedreven roeibootje terug te halen, deed daar niet voor onder. Dat hij geen zwemvest droeg, toont aan, dat zelfs aan het eind van een Veiligheidsdag de knop op cruciale momenten niet altijd om is.

Voorwaarde

De Raaf vindt het een absolute voorwaarde voor succes dat Cargill iets met de suggesties doet. 'Anders kan je wel stoppen met dit soort activiteiten; dan hebben de mensen het gevoel niet serieus te worden genomen. Juist de betrokkenheid bij veiligheid is essentieel.'

Als bijna iedereen weg is, komt een portier nog even benadrukken dat ook de door hem ingebrachte risicovolle situatie aandacht verdient. 'Als we portofoons zouden hebben, dan verliep de communicatie veel makkelijker. Nu moeten we steeds heen en weer lopen. Als het echt een keer misgaat, dan kan je dat niet hebben. Kunnen jullie er niet voor zorgen dat dat nu eens echt gebeurt?' De Raaf verzekert hem dat het zeker serieus zal worden besproken. Inmiddels zijn vier portofoons aangeschaft.